

algısının aksine, acıyla kurulan tutkulu bir birliktelik olduğunu ifade eder. Bu tür tecrübelerle yönelik modern düşmanlığın basitçe acıya yönelik değil, belirli bir insan olma anlayışıyla uyuşmayan acıya yönelik olduğunu belirtir. Çünkü seküler akıl fizikî acıyı alçaltıcı bularak reddederken, öte yandan bireylerin tikel yaşam alanlarında sınırsız derecede fizikî haz peşinde koşabileceği görüşünü dayatır. Yazar, modern devletin zulümleri ortadan kaldırmak diye bir gayesinin olmadığını belirtirken, seküler aklın toplumda “aşırı” olarak tanımladığı kategorilerin sorgulanması gerektiğini tavsiye etmektedir.

Son olarak ulus-devlet ve din arası ilişkileri ve modern dinî söylemlerin bu ilişkiden etkilendiği nispetle geliştiğini vurgularken, dinî düzenden seküler siyasi düzene geçişin basitçe ilâhî hukuk yerine beşerî hukuku koymakla olmadığını belirtir. Bunu da bir medenileştirme projesi olan sömürge Mısır’da ahlâk ve hukuk alanlarının yeniden düzenleniş örneği üzerinden İslâm hukuku ile modern seküler hukukun kavramlarını “fâillik, gelenek, öznellik, etik, özgürlük kategorileri üzerinden anlama” çalışır. Yazarın bu incelemede eksik kaldığı en temel konu İslâm hukuk usulünün temel metafizik algılama biçimlerine nüfuzunun yeterli düzeyde olmamasıdır. Bu sebeple de siyasi ve tarihî bir süreç değerlendirmesi yapar. Bu da diğer dinlerden farklı olarak İslâm’ın sekülerliğe uyumunun neden daha müşkil olduğunu ve itirazının metafizik temellerinin neler olduğu sorularını açıkta bırakmaktadır. Fakat bunların serimlenmemiş olması kitabın sekülerliğin biçimleri konusunda birçok modern çerçeveyi önümüze enfes biçimde koyan bir albüm niteliğinde olduğunu değiştirmez.

Özkan Öztürk

Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonu süreli yayınlar kataloğu = Periodicals catalogue of the Hakkı Tarık Us collection preserved in the Beyazıt State Library

Hazırlayanlar: Selahattin Öztürk, Abdurrahman M. Hacıismailoğlu ve Muhammed Hızarcı

Editör: Kayoko Hayashi.

Ankara-Tokyo: Kültür ve Turizm Bakanlığı Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Tokyo Yabancı Diller Üniversitesi, 2010, XI + 328 sayfa.

Bilim, kültür ve eğitim tarihimizin önemli kaynaklarından olan süreli yayın kataloglarının hazırlanmasına ve öncelikle Arap harfli olarak yayımlananların dijital ortama aktarılmasına büyük ihtiyaç vardır. Mevcut süreli yayınların kataloglar

vasıtasıyla kullanıcılara sunulması, diğer yandan geçmişimiz ile geleceğimiz arasındaki köprüyü sağlamlaştıracaktır. Sadece katalog fişleri veya internet üzerinden künye bilgilerine erişimin artık pek fayda sağlamadığı gerçeğinden hareketle ilgili yayınların kimlik bilgilerinin bulunduğu, sayılarının belirtildiği, sayılardaki özel durum ve değişikliklerin ifade edildiği ayrıntılı kataloglara duyulan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır. Bilgiye erişim için harcanacak zamanın çok daha kıymetli olduğu günümüzde, gerek resmî gerekse özel kütüphanelerde yer alan bilgi taşıyıcılarına erişim için harcanacak zaman, kullanışlı kataloglar sayesinde üretime ayrılmaya başlanmıştır. Bu kullanışlı kataloglardan biri olan bu eser, özverili ve yorucu bir çalışmanın sonucu olarak bilim dünyasına kazandırılmıştır.

Bu katalogta bulunan yayınları toplamış Hakkı Tarık Us (1889 Gördes / Manisa – 21 Ekim 1956, İstanbul), kitaplara ömrünü adanmış bir kişidir. İstanbul Hukuk Mektebi'nde okurken kitaplara düşkünlüğü artmış, *Tanin*, *Tercümân-ı Hakikat* ve *Tasvîr-i Efkar* gazetelerinde yazılar yazmıştır. İstanbul Sultânisi, İstanbul Mercan Lisesi ve Galatasaray Lisesi'nde hukuk ve edebiyat öğretmeni olarak çalışmıştır. 1923-1939 yılları arasında dört dönem Giresun milletvekilliği yapmıştır. Muallimler Cemiyeti, Matbuat Cemiyeti ve Basın Birliği başkanları arasında yer almıştır. Gelirinin büyük bir bölümünü kitap, gazete ve süreli yayın satın almaya harcayan, kütüphanesini ilk çıkan Türkçe gazeteleri toplayarak kurmaya başlayan Hakkı Tarık Us, bütün bu eserleri Türk milletine bağışlamıştır.

Kitabın “Sunuş” kısmında belirtildiği gibi *Hakkı Tarık Us Koleksiyonu Süreli Yayınlar Kataloğu* daha önce *Hakkı Tarık Us Kütüphanesi Kataloğu: Süreli Yayınları* adıyla 2006 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yayımlanmıştır. Daha sonra Tokyo Yabancı Diller Üniversitesi'nin maddî desteği ve “Hakkı Tarık Us Süreli Yayınları Koruma ve Dijitalleştirme Projesi” adıyla yürütülen çalışmaların bitirilmesi ve ilk baskıda yer almayan bazı yayınların ilavesi ve ilk katalogun gözden geçirilmesiyle 2010 yılının Mart ayında tamamlanarak yeniden basılmıştır. Yeni basılan bu eserde bibliyografik künyelere eklemeler yapılmış ve bazı künyeler de düzeltilmiştir. En önemlisi dijital ortama aktarılan süreli yayınların (*) işareti ile gösterilmiş olmasıdır. Tokyo Yabancı Diller Üniversitesi, dijital ortama aktarılan süreli yayınları internet ortamında hizmete sunma çalışmalarını devam ettirmektedir. Araştırmacılar böylece kütüphanelere gitmeden buldukları yerden internet vasıtasıyla (<http://www.tufs.ac.jp/common/fs/asw/tur/htu/>) koleksiyona erişme imkânına sahip olacaklardır. 2662 süreli yayının yer aldığı katalog, yayın adına göre alfabetik olarak hazırlanmıştır. Araştırmacılara kolaylık sağlamak amacıyla süreli yayınlarda sıklıkla görülen bir yapı olan isim değişikliklerinin tespiti bu katalogta göze çarpan en önemli özelliklerden biri olarak yer almıştır. 2662 başlığın 242'si isim değişikliğini ifade eden künyelerdir.

Hakkı Tarık Us Koleksiyonu'ndaki demirbaş numaraları künye başında, süreli yayınların fizikî durumlarına ait bilgiler ise açıklama bölümünde gerektiğinde ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Katalogda yer alan Osmanlıca süreli yayınların dijital kopyaları hem Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde hem de Tokyo Yabancı Diller Üniversitesi'nde muhafaza edilmektedir.

Zorlu bir çalışmanın sonucunda ortaya çıkan eserin bu alanda araştırma yapanlara oldukça faydalı olacağı şüphesizdir.

Salih Sandal

Anadolu'da Derviş ve Toplum (13-15. Yüzyıllar)

Resul Ay

İstanbul: Kitap Yayınevi, 2008, 212 sayfa.

Tasavvuf, ortaya çıktığı ilk dönemlerden itibaren toplumun hemen her kesiminden insanlar tarafından dikkatle takip edilmiş, çok sayıda insan bu engebeli yola girmeye gayret göstermiş; tarikat ehli şeyhlerin peşinden gitmiştir. Bu mistik anlayış, başlangıcında bireysel olarak faaliyet gösteren zâhidler tarafından bir yaşam tarzı olarak benimsenmişse de zamanla daha planlı ve teşkilatlı bir yapıya bürünmüş ve tarikatlar tarafından temsil edilmeye başlanmıştır. Tasavvufî düşüncenin yaygın hâle gelmesini sağlama konusunda birinci derecede etkiye sahip olan bu tarikatların çeşitlilikleri ve benimsemiş oldukları farklı irşad ve zikir metotları, şeyhlerinin devlet yöneticileri ile ilişkileri, faaliyet gösterdikleri dönemdeki ulema ile münasebetleri modern çağdaki akademisyenler veya amatör araştırmacılar tarafından inceleme konusu yapılmıştır. Bu incelemelerin sonucunda lehte yahut aleyhte pek çok görüş öne sürülmüştür. Bununla birlikte, İslâm'ın mistik boyutunu temsil eden tarikat müesseseleri hakkında, bilhassa modern dönemde özellikle akademik boyutta yapılan çalışmaların son derece az olduğunu ifade etmek gerekir.

Tarikatların yahut bu tarikatlara mensup dervişlerin gündelik hayatları, devlet yöneticileriyle yahut birbirleriyle ilişkileri, düşünce yapıları, fikrî altyapıları, toplumda sahip oldukları roller vs. konusunda, ilk ortaya çıktıkları zamandan günümüze kadar uzanan süreç göz önünde bulundurulduğunda yapılan çalışmaların son derece yetersiz olduğu ortadadır. Bu durum belki de Ahmet Yaşar Ocak'ın ifadesiyle, Türkiye'de İslâm'ı çalışmanın "arı kovanına çomak sokmak"la eşdeğer bir anlam ifade etmesinden yahut bu şekilde anlaşılmasından ileri gelmektedir.